

**HƏSSAS QRUPLARA
SOSIAL HÜQUQLAR ÜZRƏ
HÜQUQİ YARDIM
BƏLƏDÇİ**

İYUL 2022

HƏSSAS QRUPLARA SOSIAL HÜQUQLAR ÜZRƏ HÜQUQI YARDIM

BƏLƏDÇİ

İYUL 2022

Hazırkı bələdçi "Azərbaycanda institusional potensialın gücləndirilməsi vasitəsilə insan hüquqlarına əsaslanan yanaşmanın aktuallaşdırılması" layihəsi çərçivəsində hazırlanıb və çap olunub.

Bu nəşrdə ifadə olunan fikirlər müəllifin fikirləridir və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, o cümlədən BMT İnkişaf Proqramının və ya BMT Üzv Dövlətlərinin fikirlərini təmsil etmir.

MÜNDƏRİCAT

Ön söz.....	3
Giriş.....	4
I. Sosial hüquqların hüquqi əsasları.....	7
II. Məhkəmə sistemi.....	11
III. Sosial hüquqların inzibati qaydada müdafiəsi.....	14
IV. Sosial hüquqların məhkəmə müdafiəsi.....	17
V. Məhkəməyəqədər məcburi ilkin mediasiya sessiyası tələb olunan işlər.....	28
VI. İnzibati orqanlara və məhkəmələrə müraciət formaları və nümunələri.....	31

ÖN SÖZ

Həssas qrupların hüquqi yardıma çatımlığı sahəsində dövlət və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları tərəfindən müəyyən fəaliyyətlər həyata keçirilsə də, bu sahədə bəzi problemlər hələ də qalmaqdadır.

Bu problemlər daha çox bu qrupa daxil olan şəxslərin hüquqi məlumatlılığının az olması, onların maddi imkanlarının ödənişli hüquqi yardım üçün yetərli olmaması, dövlət hesabına hüquqi yardımdan istifadəyə dair aydın qaydaların olmaması ilə xarakterizə olunur.

Eyni zamanda son illər vəkillərin sayının artırılması ilə bağlı xeyli işlər görülsə də, ölkədə vəkillərin sayının ehtiyaclarla nisbətdə azlığı da, həssas qrupların hüquqi yardıma çatımlığında çətinliklər yaradır.

Halbuki, Konstitusiyanın 61-ci maddəsi ilə hər kəsin yüksək keyfiyyətli hüquqi yardım almaq hüququ nəzərdə tutlub və burada qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda hüquqi yardımın ödənişsiz, dövlət hesabına göstərilməsi təsbit edilib.

Eyni zamanda, BMT-nin “Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri”nin 16-cı məqsədində (DİM 16) dayanıqlı inkişaf üçün hamının ədalət mühakiməsinə çıxışını təmin etmək nəzərdə tutulub.

Bütün bunlar isə, ölkədə hamının, o cümlədən həssas qrupların keyfiyyətli hüquqi yardıma çıxışının təmin edilməsinə zərurət yaradır.

Qeyd edilənlərdən çıxış edərək hesab edirik ki, hamı kimi həssas qrupların keyfiyyətli hüquqi yardıma çıxışının təmin edilməsi sahəsində həyata keçirilən fəaliyyətlər genişləndirilməli və davamlı xarakter daşmalıdır.

BMT-nin İnkişaf Proqramı tərəfindən həyata keçirilən “Azərbaycanda institusional potensialın gücləndirilməsi vasitəsilə insan hüquqlarına əsaslanan yanaşmanın aktuallaşdırılması” layihəsi çərçivəsində hazırlanan bu vəsait də, hamının hüquqi yardıma çatımlığına dəstək vermək məqsədini daşıyır.

GİRİŞ

“Həssas qruplara sosial hüquqlar üzrə hüquqi yardım” Bələdçisi (Bələdçi) “Azərbaycanda institusional potensialın gücləndirilməsi vasitəsilə insan hüquqlarına əsaslanan yanaşmanın aktuallaşdırılması” layihəsi çərçivəsində regionlarda həyata keçirilən ödənişsiz hüquqi yardım fəaliyyətlərində metodik vəsait kimi istifadə üçün nəzərdə tutlub. Bununla belə, bu vəsaitdən hüquqi yardım sahəsində fəaliyyət göstərən digər hüquqşünaslar da faydalana bilərlər.

Bələdçi sosial hüquqlar üzrə hüquqi yardımın mahiyyətinə uyğun olaraq nəzəri və praktik hissələrdən ibarət hazırlanıb. Burada məqsəd ondan ibarətdir ki, bu vəsait özündə hüquqi yardım üzrə həm nəzəri, həm də praktik məlumatlandırmanı əhatə etsin və biri digərini tamamlasın.

Bələdçinin nəzəri hissəsində sosial hüquqların hüquqi əsasları, Onların inzibati qaydada və məhkəmə müdafiəsi, məhkəmə sistemi, məhkəməyə qədər məcburi ilkin mediasiya ilə bağlı materiallar verilib. Burada sosial hüquqlar üzrə milli və beynəlxalq hüquqi aktlar, mülki və inzibati məhkəmələr, inzibati orqanlara və məhkəmələrə ərizə və şikayətlərin hazırlanması qaydaları, məhkəmələrə dövlət rüsumları və məcburi ilkin mediasiya sessiyası və s. kimi zəruri materiallar öz əksini tapıb.

Bələdçinin praktik hissəsində isə, inzibati orqanlara və məhkəmələrə ərizə və şikayətlərin formaları və nümunələri verilib. Buraya inzibati orqanlara ərizə və şikayətlərin, mülki və inzibati məhkəmələrə iddia ərizələrinin forma və nümunələri, apellyasiya və kassasiya məhkəmələrinə şikayətlərin formaları daxil edilib.

İnanırıq ki, “Həssas qruplara sosial hüquqlar üzrə hüquqi yardım” Bələdçisi hüquqi yardım sahəsində fəaliyyət göstərən hüquqşünaslar üçün faydalı vəsait olacaq.

İstifadə olunan anlayışlar:

həssas qruplara aid olan şəxslər - əlilliyi olan şəxslər, şəhid ailələri, müharibə və əmək veteranları, qadınlar, pensiyaçılar, aztəminatlı ailələr, COVID-19 pandemiyasının zərərli təsirindən zərər çəkmiş şəxslər;

normativ hüquqi akt – tənzimlənməsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə, qanunla və ya fərmanla dövlət orqanının səlahiyyətlərinə aid edilən məsələlər üzrə həmin dövlət orqanı tərəfindən və ya referendum yolu ilə qəbul edilmiş, hamı üçün məcburi davranış qaydalarını əks etdirən, qeyri-müəyyən subyektlər dairəsi üçün və dəfələrlə tətbiq olunmaq üçün nəzərdə tutulmuş müəyyən formalı rəsmi sənəd;

ərizə - hüquq və azadlıqların həyata keçirilməsi ilə bağlı tələbləri nəzərdə tutan müraciət;

şikayət - pozulmuş hüquq və azadlıqların bərpası və müdafiəsi ilə bağlı tələbləri nəzərdə tutan müraciət;

inzibati şikayət - hüquqlarını və qanunla qorunan maraqlarını müdafiə etmək məqsədilə maraqlı şəxsin inzibati aktdan, inzibati aktın qəbul edilməsindən imtinadan və yaxud inzibati orqanın hərəkət və ya hərəkətsizliyindən subordinasiya baxımından yuxarı inzibati orqana yazılı müraciəti;

inzibati orqan – Azərbaycan Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, onların yerli (struktur) və digər qurumları, bələdiyyələr, habelə qanuna əsasən inzibati akt qəbul etmək səlahiyyəti verilmiş hər hansı fiziki və ya hüquqi şəxs;

inzibati akt - inzibati orqan tərəfindən ümumi (publik) hüquq sahəsinə aid olan müəyyən (konkret) məsələni nizama salmaq və ya həll etmək məqsədilə qəbul edilmiş və ünvanlandığı hüquqi və ya fiziki şəxs (şəxslər) üçün müəyyən hüquqi nəticələr yaradan qərar, sərəncam və ya digər növ hakimiyyət tədbiridir;

məhkəmə yurisdiksiyası - baxılan işin növündən və xarakterindən, ərazi aidiyyatından, işdə iştirak edən şəxslərin statusundan, baxılan mübahisələrin aid olduğu hüquq sahəsindən, cəza təyin etmə səlahiyyətindən asılı olaraq müəyyən edilməsi;

mediator – peşəkar əsasda mediasiya prosesinin həyata keçirilməsi üçün tərəflərin cəlb etdiyi və ya mediasiya təşkilatı tərəfindən təyin edilmiş fiziki şəxs;

mediasiya – mediatorun (mediatorların) vasitəçiliyi ilə tərəflər arasında yaranmış mübahisənin qarşılıqlı razılıq əsasında həlli ilə bağlı proses;

dövlət rüsumu – dövlət orqanları və müvafiq icra hakimiyyəti orqanının yaratdığı qurumlar tərəfindən hakimiyyət səlahiyyətlərinin icrası zamanı göstərilən və hüquqi nəticələrin yaranmasına səbəb olan xidmətlərə və hüquqi hərəkətlərə görə ödənilən haqq.

I. SOSIAL HÜQUQLARIN HÜQUQİ ƏSASLARI

Konstitusiya:

Sosial hüquqlar insanın ləyaqətli həyat şəraiti və sosial müdafiəsi ilə bağlı hüquqi təminatlardır. Dövlət insanalara ləyaqətli həyat şəraitini və işləmək imkanlarını təmin etməklə, həm də onlar əmək qabiliyyətini itirdikdə və digər sosial hadisə hallarında onların müdafiəsini təmin edir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına əsasən insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi dövlətin ali məqsədidir. Burada həmçinin, deyilir ki, Azərbaycan dövləti xalqın və hər bir vətəndaşın rifahının yüksəldilməsi, onun sosial müdafiəsi və layiqli həyat səviyyəsi qayğısına qalır. Azərbaycan dövləti mədəniyyətin, təhsilin, səhiyyənin, elmin, incəsənətin inkişafına yardım göstərir, ölkənin təbiətini, xalqın tarixi, maddi və mənəvi irsini qoruyur.¹

Konstitusiyanın ümumilikdə 14 maddəsində sosial hüquqlarla bağlı müddəalar nəzərdə tutulub. Bunlara təhsil hüququ, əmək hüquq (35-ci maddə), istirahət hüququ (37-ci maddə), sosial təminat hüququ (38-ci maddə), sağlam ətraf mühitdə yaşamaq hüququ (39-cu maddə), sağlamlığın qorunması hüququ (41-ci maddə), mənzil hüququ (43-cü maddə) və s daxildir.

Konstitusiyanın 71-ci maddəsinə əsasən, Konstitusiyada təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını gözləmək və qorumaq qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyəti orqanlarının borcudur. İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının həyata keçirilməsini heç kəs məhdudlaşdıra bilməz.

Konstitusiyanın 60-cı və 61-ci maddələrinə hər kəsin hüquq və azadlıqlarının inzibati qaydada və məhkəmədə müdafiəsinə, yüksək keyfiyyətli hüquqi yardım almasını təminat verilir. Bu maddədə həmçinin,

---

¹ AR Konstitusiyasının 12-ci və 16-cı maddələri

qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda isə, hüquqi yardımın ödənişsiz, dövlət hesabına göstərilməsi nəzərdə tutulub.

Beynəlxalq hüquqi aktlar:

Azərbaycan insan hüquqları üzrə bir sıra beynəlxalq hüquqi aktlara qoşulub və bu hüquqi aktlar ölkə qanunvericiliyinin tərkib hissəsinə daxildir. Bu sırada “Ümumdünya insan hüquqları haqqında” Konvensiya, “Mülki və siyasi hüquqlar haqqında” Beynəlxalq Pakt, “İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında” Beynəlxalq Pakt, “Əlillərin hüquqları haqqında” Konvensiya, “Qadınlar arasında ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqına” Konvensiya, “Uşaq hüquqları haqqında” Konvensiya, “İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyası və onun protokolları, Avropa Sosial Xartiyası xüsusi yer tutur.

“Ümumdünya insan hüquqları haqqında” Konvensiyanın 22-26-cı maddələrində deyilir ki, hər bir insan sosial təminat hüququna, isləmək, istədiyi işi sərbəst seçmək, ədalətli və əlverişli iş şəraitinə malik olmaq və işsizlikdən müdafiə olunmaq, heç bir ayrı-seçkiliyə məruz qalmadan, bərabər əməyə görə bərabər haqq almaq hüququna malikdir. Hər bir insan, qida, geyim, mənzil, tibbi qulluq və zəruri sosial xidmətlər də daxil olmaqla onun özünün və ailəsinin sağlamlığının və rifahının qorunub saxlanması üçün zəruri olan həyat səviyyəsinə malik olmaq hüququna və işsizlik, xəstəlik, əlillik, dulluq, qocalıq halında və ondan asılı olmayan digər səbəblərə görə dolanışıq vəsaitlərini itirdiyi halda təminat hüququna malikdir.

“İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında” Beynəlxalq Paktın 9-13-cü maddələrində göstərilir ki, bu Paktda iştirak edən iştirakçı dövlətlər, sosial sığorta da daxil olmaqla hər bir şəxsin sosial təminat hüququnu tanıyırlar. Uşaqlar və yeniyetmələr iqtisadi və sosial istismardan müdafiə olunmalıdırlar. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər hər bir şəxsin özünün və ailəsinin kifayət qədər qidalanmasını, geyimini, yaşayış yerini və həyat şəraitinin daimi yaxşılaşmasını əhatə edən 3 münasib həyat səviyyəsi hüququnu tanıyırlar. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər hər bir şəxsin fiziki

və psixi sağlamlığının ən yüksək səviyyəsinə çatmaq hüququnu tanıyırlar, həmçinin hər bir şəxsin təhsil hüququnu tanıyırlar.

Avropa Sosial Xartiyası bütövlükdə sosial hüquqlarla bağlı xüsusi beynəlxalq sənəd hesab edilir və onun bütün müddəaları sosial hüquqlarla bağlıdır.

Bütün bunlarla yanaşı Avropa İnsan hüquqları Konvensiyasının bir sıra müddəalarında və Protokollarında sosial hüquqlarla bağlı müəyyən normalar nəzərdə tutulub.

Qanunlar və digər normativ hüquqi aktlar:

Hazırda Konstitusiyaya və beynəlxalq aktlarda təsbit olunan bu hüquqların həyata keçirilməsi 50-yə yaxın qanunvericilik aktı ilə tənzimlənir. Bu sırada Mülki Məcəllə, Əmək Məcəlləsi, Ailə Məcəlləsi, Mənzil Məcəlləsi, Mülki Prosesual Məcəllə, İnzibati Prosesual Məcəllə, “Əmək pensiyaları haqqında”, “Sosial müavinətlər haqqında”, “Sosial sığorta haqqında”, “İcbari sığortalar haqqında”, “Məşğulluq haqqında” qanun, “Veteranlar haqqında” qanun, “Şəhid adının əbədləşdirilməsi və şəhid ailələrinə edilən güzəştlər haqqında” qanun, Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında qanun, Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında qanun, “Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında” qanun, “Gender (kişi və qadınlar) bərabərliyinin təminatları haqqında” qanun, “Məcburi köçkünlərin və onlara bərabər tutulan şəxslərin sosial müdafiəsi haqqında”, “Tibbi sığorta haqqında”, “Ünvanlı dövlət sosial yardımı haqqında” qanunlar xüsusi yer tutur.

Bu qanunlarla yanaşı, Azərbaycan Respublikası Prezidentin bu sosial hüquqlar sahəsində bir sıra Fərmanları da qüvvədədir.

Bunlardan başqa, sosial hüquqlar sahəsində Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin də xeyli normativ hüquqi aktları vardır. Bu normativ hüquqi aktlar sırasında “Müharibə veteranı, silahlı qüvvələr veteranı və əmək veteranı adlarının verilməsi qaydası və şərtləri haqqında” Əsasnamə, “Əlilliyin müəyyən olunması meyarları haqqında” Əsasnamə, “Əlilliyin qiymətləndirilməsi məqsədilə tibbi-sosial ekspertiza müayinəsinə göndərişlərin verilməsi Qaydası”, “Tibbi-sosial ekspert

komissiyaları haqqında Əsasnamə”, “Şəhid adının əbədiləşdirilməsi və şəhid ailələrinə edilən güzəştlərin tətbiqi qaydaları”, “Sosial müavinətlərin, təqaüdlərin və kompensasiyaların təyin olunması üçün təqdim edilən sənədlərin və məlumatların rəsmiləşdirilməsi, baxılması və saxlanması qaydaları Ünvanlı dövlət sosial yardımın alınması üçün müraciət edilməsi, onun təyin olunması, verilməsi və verilməsindən imtina edilməsi Qaydaları”, “Dövlət sosial xidmət müəssisələrində və evlərdə qismən ödənişli və tam ödənişli şərtlərlə sosial xidmətin göstərilməsi Qaydası”, “Haqqı ödənilən ictimai işlərin təşkili Qaydaları” mühüm yer tutur.

II. MƏHKƏMƏ SİSTEMİ

Konstitusiyanın 125-ci maddəsinə görə Azərbaycanda məhkəmə hakimiyyətini Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsi, Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi, Azərbaycan Respublikasının apellyasiya məhkəmələri, Azərbaycan Respublikasının ümumi məhkəmələri və digər ixtisaslaşdırılmış məhkəmələri həyata keçirirlər.

Azərbaycan Respublikasının məhkəmə sistemində rayon (şəhər) məhkəmələri, ağır cinayətlər məhkəmələri, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ağır cinayətlər məhkəməsi, hərbi məhkəmələr, inzibati məhkəmələr, kommersiya məhkəmələri, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məhkəməsi, apellyasiya məhkəmələri və Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi daxildir.

Konstitusiyaya görə, Azərbaycan Respublikasının məhkəmə sistemi daxilində qanunla müəyyən edilmiş qaydada digər məhkəmələr də yaradıla bilər.²

Azərbaycanda **birinci instansiya məhkəmələri kimi** rayon (şəhər) məhkəmələri, ağır cinayətlər məhkəmələri, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ağır cinayətlər məhkəmələri, hərbi məhkəmələr, inzibati məhkəmələr və kommersiya məhkəmələri fəaliyyət göstərir.

Hazırda aşağıdakı inzibati məhkəmələr fəaliyyət göstərir:

- Bakı İnzibati Məhkəməsi,
- Sumqayıt İnzibati Məhkəməsi,
- Gəncə İnzibati Məhkəməsi,
- Şirvan İnzibati Məhkəməsi,
- Şəki İnzibati Məhkəməsi
- Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati Məhkəməsi

---

² "Məhkəmələr və hakimlər haqqında" qanunun 19-cu maddəsi

İnzibati Məhkəmələrin ərazi yurisdiksiyaları müvafiq olaraq apellyasiya məhkəmələrinin ərazi yurisdiksiyalarına uyğun müəyyən edilib.

Apellyasiya instansiya məhkəməsi kimi isə, aşağıdakı məhkəmələrə fəaliyyət göstərir:

- Bakı Apellyasiya Məhkəməsi
- Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsi
- Gəncə Apellyasiya Məhkəməsi
- Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi
- Şəki Apellyasiya Məhkəməsi
- Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məhkəməsi

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan birinci instansiya məhkəmələri bunlardır: Bakı şəhərinin 12 rayon məhkəməsi, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsi (Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxil olan ərazi vahidlərində baş vermiş cinayətlərlə bağlı işlər və digər materiallar üzrə), Bakı Hərbi Məhkəməsi (Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxil olan ərazi vahidlərində baş vermiş cinayətlərlə bağlı işlər və digər materiallar üzrə), Bakı İnzibati Məhkəməsi, Bakı Kommersiya Məhkəməsi.

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan birinci instansiya məhkəmələri bunlardır: Gəncə, Xankəni Şəhər Məhkəmələri, Ağdam, Ağstafa, Bərdə, Daşkəsən, Gədəbəy, Goranboy, Gögöl, Xocalı, Kəlbəcər, Qazax, naftalan, Samux, Şəmkir, Tovuz, Tərtər rayon məhkəmələri, Gəncə Ağır Cinayətlər məhkəməsi, Gəncə İnzibati Məhkəməsi, Gəncə Kommersiya Məhkəməsi.

Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxil olan birinci instansiya məhkəmələri bunlardır: Sumqayıt Şəhər Məhkəməsi, Abşeron, Xaçmaz, Xızı, Qobustan, Quba, Qubadlı, Qusar, Qobustan, Siyəzən, Sabran, Şamaxı, Şuşa, Zəngilan, Sumqayıt Ağır Cinayətlər Məhkəməsi, Sumqayıt İnzibati Məhkəməsi, Sumqayıt Kommersiya Məhkəməsi.

Şirvan Apelyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan birinci instansiya məhkəmələri bunlardır: Şirvan Şəhər Məhkəməsi, Biəsuvar, Cəbrayıl, Cəlilabad, Füzuli, Hacıqabul, Xocavənd, İmişli, Kürdəmir, Laçın, Lerik, Lənkəran, Masallı, Neftçala, Saatlı, Sabirabad, Salyan, Yardımlı rayon məhkəmələri, Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsi, Cəlilabad, Füzuli, Tərtər Hərbi Məhkəmələri, Şirvan İnzibati Məhkəməsi, Şirvan Kommersiya Məhkəməsi.

Şəki Apelyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan birinci instansiya məhkəmələri bunlardır: Şəki, Ağdaş, Ağsu, Balakən, Göyçay, İsmayilli, Qax, Qəbələ, Mingəçevir, Oğuz, Ucar, Yevlax, Zaqatala, Zərdab rayon məhkəmələri, Şəki Ağır Cinayətlər Məhkəməsi, Gəncə, Tərtər hərbi məhkəmələri, Şəki İnzibati Məhkəməsi, Şəki Kommersiya Məhkəməsi.

Kassasiya instansiyası məhkəməsi isə, Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsidir.

III. SOSIAL HÜQUQLARIN İNZİBATI QAYDADA MÜDAFİƏSİ

Sosial hüquqları pozulan şəxslər onun inzibati qaydada bərpası və müdafiəsi hüququna malikdirlər. Konstitusiyanın 60-cı maddəsi ilə digər hüquqlar kimi sosial hüquqların da məhkəmə müdafiəsi ilə yanaşı inzibati qaydada müdafiəsinə də, təminat verilir.

Sosial hüquqların inzibati qaydada müdafiəsi Konstitusiyanın müvafiq normaları, “İnzibati icraat haqqında” qanun və digər müvafiq normativ hüquqi aktlarla tənzimlənir.

“İnzibati icraat haqqında” qanunda deyilir ki, maraqlı şəxslər hüquqlarını və ya qanunla qorunan maraqlarını müdafiə etmək məqsədilə inzibati aktdan və ya inzibati aktın qəbul edilməsindən imtinadan, habelə inzibati orqanın hərəkət və ya hərəkətsizliyindən şikayət vermək hüququna malikdirlər.

Burada inzibati orqan dedikdə müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, onların yerli (struktur) və digər qurumları, bələdiyyələr, habelə qanuna əsasən inzibati akt qəbul etmək səlahiyyəti verilmiş fiziki və ya hüquqi şəxslər, inzibati akt dedikdə isə, inzibati orqan tərəfindən ümumi (publik) hüquq sahəsinə aid olan müəyyən (konkret) məsələni nizama salmaq və ya həll etmək məqsədilə qəbul edilmiş və ünvanlandığı hüquqi və ya fiziki şəxs (şəxslər) üçün müəyyən hüquqi nəticələr yaradan qərar, sərəncam və ya digər növ hakimiyyət tədbiri başa düşülür.³

İnzibati orqanın və onun vəzifəli şəxsinin hüququ pozan hərəkətdən (hərəkətsizliyindən) və aktından həmin orqanın tabe olduğu yuxarı inzibati orqana şikayət verilir. İnzibati orqanın və onun vəzifəli şəxsinin hüququ pozan hərəkətdən (hərəkətsizliyindən) eyni vaxtda həm inzibati, həm də məhkəmə qaydasında şikayət (inzibati iddia) verildiyi hallarda, şikayətə məhkəmə qaydasında baxılır və şikayət instansiyasında həmin şikayət üzrə başlanılmış icraata xitam verilir.

Şikayət inzibati aktın qüvvəyə mindiyi gündən 30 gün müddətində birbaşa və ya inzibati aktı qəbul etmiş inzibati orqan vasitəsilə şikayət

---

³ “İnzibati icraat haqqında” qanunun 2.0.1. və 2.0.2.-ci maddələri

instansiyasına (orqanın tabe olduğu yuxarı inzibati orqana) təqdim edilir. İnzibati orqan 3 gün müddətində həmin şikayəti şikayət instansiyasına göndərməyə borcludur. İnzibati aktda ona qarşı mümkün hüquqi müdafiə vasitələri, bu hüquqi müdafiə vasitələrindən istifadə (şikayət vermə) qaydası və müddəti nəzərdə tutulmadıqda və ya inzibati akt onun ünvanlanmadığı digər maraqlı şəxslərin qanuni maraqlarına (ilk dəfə) toxunduqda, həmin inzibati aktdan onun qüvvəyə mindiyi gündən 6 ay müddətində şikayət verilə bilər.

İnzibati aktdan şikayət verilməsi ilə bağlı müddət üzrlü səbəbdən buraxıldıqda, maraqlı şəxsin ərizəsinə əsasən şikayət instansiyası tərəfindən həmin müddət bərpə edilir.

İnzibati şikayət yazılı formada tərtib edilməli və şikayətdə şikayətin verildiyi inzibati orqanın adı və ünvanı, şikayəti verən şəxsin soyadı, adı, atasının adı, yaşayış yeri və ya olduğu yer (hüquqi şəxsin adı və hüquqi ünvanı), inzibati icraatda prosesual vəziyyəti barədə məlumatlar göstərilməlidir.

Qanunda başqa müddət nəzərdə tutulmamışdırsa, şikayətə onun daxil olduğu gündən 1 ay müddətində baxılmalı və mahiyyəti üzrə qərar qəbul edilməlidir.

Şikayət inzibati aktı qəbul etmiş inzibati orqana təqdim olunduqda, həmin orqan şikayəti və icraatla bağlı materialları şikayət instansiyasına göndərməyə borcludur. Şikayət maraqlı şəxs tərəfindən birbaşa şikayət instansiyasına təqdim olunduqda, həmin orqan şikayət olunan inzibati aktı qəbul etmiş inzibati orqandan icraatla bağlı materialları tələb edə bilər.

Şikayət instansiyası şikayətə baxılmasını heç bir halda şikayət olunan inzibati aktı qəbul etmiş inzibati orqana və ya onun vəzifəli şəxslərinə həvalə edə bilməz.

İnzibati şikayətə baxıldıqdan sonra şikayət instansiyası inzibati aktı dəyişdirmədən, inzibati şikayəti isə təmin etmədən saxlayır və ya inzibati aktı tamamilə və ya qismən ləğv edir və işdə olan və ya əlavə

təqdim olunmuş sübutlar əsasında yeni inzibati akt qəbul edir və ya inzibati aktı dəyişdirir.

İnzibati şikayət inzibati orqanın hərəkət və ya hərəkətsizliyindən verilibsə, həmin şikayət üzrə aparılmış araşdırmanın nəticəsinə dair qərar qəbul edir.

Şikayətçi qanunla nəzərdə tutulmuş müddət ərzində şikayətlə bağlı qərar qəbul edilmədikdə və ya qəbul edilmiş qərarla razılaşmadıqda, məhkəməyə şikayət verə bilər.

IV. SOSIAL HÜQUQLARIN MƏHKƏMƏ MÜDAFİƏSİ

Sosial hüquqların məhkəmə müdafiəsi inzibati və ümumi yurisdiksiyalı (mülki) məhkəmələr tərəfindən həyata keçirilir.

Sosial hüquqlar müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, onların yerli (struktur) və digər qurumları, bələdiyyələr, habelə qanuna əsasən inzibati akt qəbul etmək səlahiyyəti verilmiş fiziki və ya hüquqi şəxsin hüququ pozan hərəkəti (hərəkətsizliyi) və aktı nəticəsində pozulduqda, bu hüquqların məhkəmə müdafiəsi inzibati məhkəmələr tərəfindən həyata keçirilir.

Sosial hüquqlar digər hüquqi və fiziki şəxslərin hüququ pozan hərəkəti (hərəkətsizliyi) və aktı nəticəsində pozulduqda isə onların müdafiəsi ümumi yurisdiksiyalı məhkəmə (rayon, şəhər məhkəmələri, apellyasiya və kassasiya məhkəmələrinin mülki kollegiyaları) tərəfindən həyata keçirilir.

İnzibati məhkəmə icraatında aşağıdakı iddialara baxılır:

- Şəxsin hüquq və vəzifələri ilə bağlı inzibati orqan tərəfindən qəbul edilmiş inzibati aktın mübahisələndirilməsinə (ləğv olunmasına və ya dəyişdirilməsinə) dair iddialara (mübahisələndirmə haqqında iddia)
- İnzibati orqanın üzərinə inzibati aktın qəbul edilməsi ilə bağlı müvafiq öhdəliyin qoyulmasına dair iddialara və ya inzibati orqanın hərəkətsizliyindən müdafiəyə dair iddialara (məcburetmə haqqında iddia)
- İnzibati orqan tərəfindən inzibati aktın qəbul edilməsi ilə əlaqədar olmayan müəyyən hərəkətlərin edilməsinə dair iddialara (öhdəliyin icrası haqqında iddia)
- İnzibati orqanın inzibati aktın qəbul edilməsi ilə əlaqədar olmayan və bilavasitə şəxsin hüquq və azadlıqlarını pozan qanunsuz müdaxiləsindən müdafiəyə dair iddialara (müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkinməyə dair iddia)

- İnzibati hüquq münasibətinin mövcud olmasına və ya olmamasına, habelə inzibati aktın etibarsız sayılmasına dair iddialara (müəyyən etmə və ya tanınma haqqında iddia)

Hazırda Azərbaycanda inzibati məhkəmələr kimi Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati Məhkəməsi, Bakı İnzibati Məhkəməsi, Gəncə İnzibati Məhkəməsi, Sumqayıt İnzibati Məhkəməsi, Şirvan İnzibati Məhkəməsi və Şəki İnzibati Məhkəməsi fəaliyyət göstərir.

Qeyd edək ki, əmək hüquqlarının pozulması, işdə bədbəxt hadisə nəticəsində sağlamlığa vurulan zərər, təhsil hüquqları, ailə hüquqları, mənzil hüquqları və s. kimi sosial hüquqların hüquqi müdafiəsi rayon, şəhər məhkəmələri, apellyasiya və kassasiya məhkəmələrinin mülki kollegiyaları tərəfindən həyata keçirilir.

Sosial hüquqların mülki məhkəmə icraatı qaydasında müdafiəsi üzrə müraciət inzibati məhkəmə icraatında olduğu kimi yazılı iddia ərizəsi formasında verilir və iddiaçı və ya onun bunu imza etməyə səlahiyyəti olan nümayəndəsi tərəfindən imzalanır.

Ərizədə aşağıdakılar göstərməlidir:

- ərizənin verildiyi məhkəmənin adı;
- iddiaçının, onun nümayəndəsinin (iddia ərizəsini nümayəndə təqdim edirsə), cavabdehin və işdə iştirak edən digər şəxslərin, şahidin və məhkəmə iclasına dəvət etmək istədiyi digər şəxslərin soyadı, adı, atasının adı (hüquqi şəxsə münasibətdə adı), şəxsiyyəti eyniləşdirməyə imkan verən digər məlumatlar, yaşayış yeri və ya olduğu yer (həm faktiki, həm də rəsmi qeydə alındığı ünvanı), yazışmaların aparılmasının istənildiyi digər ünvan, varsa, iş yerinin ünvanı, telefon nömrələri, o cümlədən mobil telefon nömrələri, elektron poçt ünvanı, cavabdehin və işdə iştirak edən digər şəxslərin eyniləşdirmə məlumatları (şəxsiyyət vəsiqəsinin seriya nömrəsi və ya VÖEN, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin, xarici hüquqi şəxslərin və ya onların nümayəndəsinin eyniləşdirmə məlumatları);

- iddianın predmeti və qiyməti, iddiaçının və ya ərizəçinin tələbləri, onların öz tələblərinin əsası kimi istinad etdiyi fakt və hallar və onları təsdiq edən sübutların siyahısı, iddia bir neçə cavabdehə verildikdə isə onların hər birinə qarşı yönələn tələb;
- müqavilə ilə və ya həmin kateqoriya işlər üçün qanunla bu nəzərdə tutulmuşsa, cavabdehlə mübahisənin məhkəməyə qədər (pretenziya qaydasında) nizama salınmasına riayət edilməsinə dair məlumat;
- “Mediasiya haqqında” qanuna uyğun olaraq, tərəflərin məhkəməyə müraciət etməzdən əvvəl mediasiya prosesində iştirakı tələb olunduğu halda, həmin tələbə riayət edilməsinə dair məlumat;
- ərizəyə əlavə edilən sənədlərin siyahısı.

İddia ərizəsinə aşağıdakı sənədlər əlavə edilir:

- cavabdehlərin və üçüncü şəxslərin sayına görə iddia ərizəsinin surətləri (iddia ərizəsi elektron formada verildiyi hal istisna olmaqla);
- dövlət rüsumunun ödənilməsinə təsdiq edən sənəd;
- iddia ərizəsinin səlahiyyətli şəxs tərəfindən imzalanmasını təsdiq edən sənəd (iddia ərizəsi elektron qaydada verildiyi halda belə səlahiyyətin elektron imza ilə təsdiq edildiyi hal istisna olmaqla); iddia ərizəsi elektron qaydada verildiyi hal istisna olmaqla;
- iddia ərizəsində göstərilən bütün yazılı sübutların işdə iştirak edən şəxslərin sayına görə surətləri;
- “Mediasiya haqqında” qanuna uyğun olaraq, tərəflərin məhkəməyə müraciət etməzdən əvvəl mediasiya prosesində iştirakı tələb olunduğu halda, həmin tələbə riayət edilməsinə təsdiq edən sənəd.

İddia ərizəsi (kiçik iddialara dair işlər üzrə sadələşdirilmiş icraat qaydasında baxılan iddia ərizələri istisna olmaqla)⁴ məhkəməyə daxil olduğu tarixdən 5 gün müddətində qaytarılmayıbsa və ya onun qəbul edilməsindən imtina edilməyibsə, o, qəbul edilmiş sayılır.

İşə ağılabatan müddətdə, lakin ərizə məhkəməyə daxil olduğu vaxtdan aşağıdakı müddətlərdən gec olmayaraq baxılmalı və işin həllinə dair qətnamə və ya qərarəad çıxarılmalıdır:

- **işə bərpa, aliment tutulmasına dair işlərə - 2 ay;**
- **ipoteka müqaviləsindən irəli gələn mübahisələrə və iflas haqqında işlərə - 3 ay;**
- **digər mübahisələrə dair işlərə - 4 ay müddətində. İşdə iştirak edən şəxslərin sayının çoxluğu və ya baxışın təşkilinin xüsusilə mürəkkəb olması ilə əlaqədar bu müddət məhkəmənin əsaslandırılmış qərarəadı ilə 2 aydan artıq olmayan müddətə uzadıla bilər**

Ərizəçi birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsi ilə razılaşmadıqda apellyasiya instansiyası məhkəməsinin mülki kollegiyasına **1 ay müddətində apellyasiya şikayəti** verə bilər.

Apellyasiya şikayətində aşağıdakılar göstərilməlidir:

- şikayətin verildiyi məhkəmənin adı və ünvanı;
- şikayəti verən şəxsin soyadı, adı, atasının adı, (hüquqi şəxsə münasibətdə adı) şəxsiyyətini eyniləşdirməyə imkan verən digər məlumatlar, yaşayış yeri və ya olduğu yer (həm faktiki, həm də rəsmi qeydə alındığı ünvanı), yazışmaların aparılmasının istənilədiyi digər ünvan, işdə prosessual vəziyyəti;
- barəsində şikayət verilən məhkəmə aktı, onun qəbul edilmə tarixi, nəticə hissəsi, həmin aktı qəbul edən məhkəmənin adı;

---

⁴ AR MPM-nin 284-1.-ci maddəsinə görə mülki işlər üzrə iddianın qiyməti beş min manatdan, kommersiya mübahisələrinə dair işlər üzrə iddianın qiyməti on min manatdan az olan iddialar kiçik iddialara dair işlər

- şikayəti verən şəxsin tələbi və məhkəmə aktının hansı hissədə mübahisələndirildiyi;
- şikayət verən şəxsin məhkəmə aktını düzgün hesab etmədiyi konkret əsaslar;
- şikayət verən şəxsin istinad etdiyi konkret fakt və hallar, habelə onları təsdiq edən sübutlar;
- şikayətə əlavə edilən sənədlərin siyahısı.

Apellyasiya şikayəti, şikayəti vermiş şəxs, onun qanuni nümayəndəsi və ya nümayəndəsi, yaxud vəkili tərəfindən imzalanır. Qanuni nümayəndə və ya nümayəndə, yaxud vəkil tərəfindən verilən apellyasiya şikayətinə, əgər işdə yoxdursa müvafiq olaraq nümayəndənin, yaxud vəkilin səlahiyyətini təsdiq edən etibarnamə, vəkilin orderi və ya digər sənəd əlavə edilməlidir. Şikayətə dövlət rüsumunun ödənilməsinə təsdiq edən sənəd əlavə edilir.

Apellyasiya şikayəti və ona əlavə olunan yazılı sənədlər işdə iştirak edən şəxslərin sayına görə işə birinci instansiyada baxmış məhkəməyə təqdim edilir.

Mülki işlər üzrə qəbul edilmiş qətnamənin mübahisələndirilən hissəsində iddianın qiyməti beş min manatdan, kommersiya mübahisələrinə dair işlər üzrə isə müvafiq olaraq on min manatdan az olan əmlak xarakterli iddialar üzrə qətnamələr istisna olmaqla, **apellyasiya məhkəmələrinin mülki və kommersiya kollegiyalarının və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki və kommersiya kollegiyalarının qətnamələrindən kassasiya şikayəti** verilə bilər.

Kassasiya şikayəti **qətnamə** işdə iştirak edən şəxslərə **rəsmi qaydada verildiyi gündən 2 ay müddətində, qərardad** işdə iştirak edən şəxslərə **rəsmi qaydada verildiyi gündən isə 10 gün müddətində** verilir. Kassasiya şikayəti yazılı formada apellyasiya instansiyası məhkəməsi vasitəsi ilə verilir.

Kassasiya şikayətində aşağıdakılar göstərilməlidir:

- şikayətin verildiyi məhkəmənin adı və ünvanı;
- şikayəti verən şəxsin soyadı, adı, atasının adı, (hüquqi şəxsə münasibətdə adı) şəxsiyyətini eyniləşdirməyə imkan verən digər məlumatlar, yaşayış yeri və ya olduğu yer (həm faktiki, həm də rəsmi qeydə alındığı ünvanı), yazışmaların aparılmasının istənilmədiyi digər ünvan, işdə prosesual vəziyyəti;
- şikayət olunan məhkəmə aktını qəbul etmiş məhkəmənin adı, aktın qəbul edildiyi tarix, mübahisənin predmeti;
- şikayəti verən şəxsin tələbi, məhkəmə aktının hansı hissədə mübahisələndirildiyi, maddi və yaxud prosesual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməməsinin nədən ibarət olması, işə məhkəmə iclasında baxılması istənilmədiyi halda Mülki Prosesual Məcəllənin 414.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əsasların mövcudluğunun əsaslandırılması;
- şikayətə əlavə edilən sənədlərin siyahısı.

Şikayət onu verən şəxs (onun qanuni nümayəndəsi və ya nümayəndəsi) və şikayəti tərtib etmiş vəkil tərəfindən imzalanmalıdır. Qanuni nümayəndə və ya nümayəndə tərəfindən verilən şikayətə onun səlahiyyətlərini təsdiq edən sənəd əlavə edilməlidir. Şikayətə vəkilin orderi və dövlət rüsumunun ödənilməsini sübut edən sənəd əlavə olunur.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi kassasiya şikayətini kassasiya şikayətinin verilmə müddəti bitdikdən sonra 7 gün müddətində kassasiya instansiyası məhkəməsinə göndərir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki kollegiyasına işlə birlikdə daxil olmuş qətnamələrdən verilmiş kassasiya şikayətinə onun daxil olduğu gündən 3 ay müddətində, bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş hallarda qərardaddan verilmiş kassasiya şikayətinə isə 1 ay müddətində yazılı icraat qaydasında baxılır. Məhkəmə hüququn inkişafının və ya məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin

təmin edilməsi üçün əhəmiyyətli hesab etdikdə, işə məhkəmə iclasında baxılması barədə qərardad qəbul edir. Bu barədə işdə iştirak edən şəxslərə məlumat verilir.

Kassasiya şikayətinə məhkəmə iclasında baxılması barədə əsaslandırılmış vəsatət kassasiya şikayəti, yaxud işdə iştirak edən şəxsin kassasiya şikayəti ilə bağlı etirazı və ya izahatı ilə birlikdə verilə bilər.

Məhkəməyə dövlət rüsumları və dövlət rüsumlarından azadolmalar

“Dövlət rüsumu haqqında” qanun.

Maddə 8. Məhkəməyə iddia ərizəsinin, digər ərizənin və ya şikayətin verilməsinə, məhkəmə aktının surətinin təkrar verilməsinə görə dövlət rüsumunun dərəcələri

8.1 Qiymətləndirilən iddia ərizəsinin verilməsinə görə:

8.1.1 iddia qiyməti 1000 manatadək olduqda - 30 manat

8.1.2. iddia qiyməti 1000 manatdan 10.000 manatadək olduqda - 30 manat + 1000 manatdan yuxarı olan iddia qiymətinin 1 faizi

8.1.3. iddia qiyməti 10.000 manatdan 100.000 manatadək olduqda - 120 manat + 10.000 manatdan yuxarı olan iddia qiymətinin 0,3 faizi

8.1.4. iddia qiyməti 100.000 manatdan 1.000.000 manatadək olduqda - 390 manat + 100.000 manatdan yuxarı olan iddia qiymətinin 0,1 faizi

8.1.5. iddia qiyməti 1.000.000 manatdan çox olduqda - 1.290 manat + 1.000.000 manatdan yuxarı olan iddia qiymətinin 0,05 faizi (hər bir halda 50.000 manatdan çox olmamaqla)

8.1.6. Fiziki şəxs tərəfindən mülkiyyətində, istifadəsində (icarəsində) olan yaşayış evi, mənzil, həyətyanı sahənin torpağı, o cümlədən bağ sahəsi ilə bağlı ərizənin verilməsinə, habelə fiziki şəxs tərəfindən istifadəsində (icarəsində) olan kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqla bağlı ərizənin verilməsinə görə - 100 manat

8.2. Qiymətləndirilməyən iddia ərizəsinin, məhkəmə əmri haqqında ərizənin, xüsusi icraat qaydasında baxılan iş üzrə ərizənin verilməsinə görə - 100 manat

8.3. İddia predmetinə dair müstəqil tələb irəli sürən üçüncü şəxsin işə qoşulması barədə ərizənin verilməsinə görə - bu Qanunun müvafiq olaraq 8.1-ci və ya 8.2-ci maddələrində müəyyən edilmiş dövlət rüsumu

8.4. Müvəqqəti təminat tədbiri barədə ərizənin verilməsinə görə - bu Qanunun müvafiq olaraq 8.1-ci və ya 8.2-ci maddələrində müəyyən edilmiş dövlət rüsumunun 10 faizi (hər bir halda 10 manatdan az olmamaqla)

8.5. İş üzrə icraata xitam verilməsi, iddianın baxılmamış saxlanması və məhkəmə cərimələrinin qoyulması, müvəqqəti təminat tədbirinin tətbiqi və ya bundan imtina barədə qərardaddan şikayət verilməsinə görə - 50 manat

8.6. Apellyasiya, kassasiya və ya əlavə kassasiya şikayətinin, qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə aktlarına yeni açılmış hallar üzrə yenidən baxılması üçün ərizənin verilməsinə görə - bu Qanunun müvafiq olaraq 8.1-ci və 8.2-ci maddələrində müəyyən edilmiş dövlət rüsumunun 50 faizi

8.7. Məhkəmə aktının surətinin təkrarən verilməsinə görə - 10 manat və 10-cu səhifədən yuxarı hər səhifəyə görə 0,2 manat

Maddə 9. Məhkəməyə iddia ərizəsinin, digər ərizənin və ya şikayətin verilməsinə, məhkəmə aktının surətinin təkrar verilməsinə görə dövlət rüsumunun ödənilməsindən azadolmalar və dövlət rüsumunun ödənilməsinin xüsusiyyətləri

9.1. Aşağıdakılar dövlət rüsumu ödəməkdən azad olunurlar:

9.1.1. əməyin ödənilməsi və əmək fəaliyyəti ilə bağlı digər tələblər üzrə -iddiaçılar;

9.1.2. aliment alınması barədə iddialar üzrə - iddiaçılar;

9.1.3. şikəstlik, səhhətə digər xəsarətlər yetirilməsinə və ya ailəni dolandıranın ölümü nəticəsində dəyən ziyanın ödənilməsi barəsində iddialar üzrə – iddiaçılar;

9.1.4. müəlliflik mübahisələri üzrə - müəlliflər, müəlliflik hüququ, ixtiralar, faydalı modellər, sənaye nümunələri, habelə əqli mülkiyyətin digər növlərinə dair hüquqlardan irəli gələn iddialar üzrə - iddiaçılar;

9.1.5. istehlakçıların hüquqlarının pozulması ilə əlaqədar verdikləri iddialar üzrə - iddiaçılar;

9.1.6. zərərçəkənə və ya onun ailə üzvlərinə ödənilmiş müavinət və ya pensiya məbləğinin zərər vurandan tutulması barədə regres iddialar üzrə - sosial sığorta orqanları və əhəlinin sosial müdafiə mərkəzləri;

9.1.7. sosial müdafiə vasitələrinin tələbi barədə iddialar üzrə - sosial təminat orqanları;

9.1.8. itirilmiş məhkəmə icraatının və ya icra üzrə icraatın bərpa edilməsi barədə verilən ərizə üzrə - tərəflər;

9.1.9. cinayət nəticəsində dövlətə vurulmuş maddi zərərin ödənilməsi barədə prokuror tərəfindən verilən iddialar üzrə – iddiaçılar;

9.1.10. aliment verməkdən, şikəst etmə və ya səhəti sair şəkildə zədələnmə ilə, habelə ailəni dolandıranın ölümü ilə vurulan ziyanı ödəməkdən, vergilərin və digər məcburi ödəmələrin tutulmasından boyun qaçıran şəxslərin axtarışı ilə əlaqədar xərclərin tələb olunması üzrə – polis orqanları;

9.1.11. cinayət işləri və aliment işləri ilə əlaqədar olaraq vətəndaşlara, müəssisələrə və təşkilatlara sənədlər (arayışlar) verilməsi üçün – vətəndaş, müəssisə, idarə və təşkilatlar;

9.1.12. inzibati hüquq münasibətlərindən əmələ gələn işlər üzrə – tərəflər;

9.1.13. təhqiqat, ibtidai istintaq, prokurorluq və məhkəmə orqanlarının qanunsuz hərəkətləri nəticəsində fiziki şəxsə vurulmuş ziyanın ödənilməsi haqqında mübahisələr üzrə - tərəflər;

9.1.14. məhkəmələrə verilən iddia ərizələri və bütün növ şikayətlər üzrə - büdcə təşkilatları, bələdiyyələr;

9.1.15. başqa şəxslərin hüquqlarının, azadlıqlarının və qanunla qorunan mənafeələrinin, dövlət mənafeəsinin müdafiəsi üçün verilən ərizələr üzrə - dövlət orqanları;

9.1.16. öz hüquqlarının müdafiəsi barədə ərizələr üzrə – yetkinlik yaşına çatmayanlar;

9.1.17. iş üzrə icraata xitam verilməsi, iddianın baxılmamış saxlanması, məhkəmə cərimələrinin qoyulması və müvəqqəti təminat tədbirinin tətbiqi və ya bundan imtina barədə qəraradlar istisna olmaqla, digər məhkəmə qəraradlarından verilən şikayətlər üzrə - işdə iştirak edən şəxslər;

9.1.18. qiyabi icraat qaydasında qəbul edilmiş qərarlara yenidən baxılması haqqında birinci instansiya məhkəmələrinə verilən ərizələr üzrə - tərəflər;

9.1.19. yeni açılmış hallara görə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə aktlarına yenidən baxılması üçün verilmiş ərizələr üzrə - tərəflər;

9.1.20. məhkəmədə verilən iddialar üzrə - şəhid ailələri, müharibə veteranları, qaçqınlar və məcburi köçkünlər, habele Çernobil AES-də qəza nəticəsində şüa xəstəliyinə və şüa yükü ilə əlaqədar xəstəliyə tutulmuş və ya bu xəstəlikləri keçirmiş şəxslər.

9.1.21. hüquqi şəxsin təqsiri üzündən icra sənədi üzrə borcludan tutulmalı olan məbləğin tutulmamasına görə ona qarşı iddialar üzrə – tələbkar;

9.1.22. icra üzrə icraat zamanı borclunun və ya onun əmlakının tapılması ilə əlaqədar elan olunmuş axtarış üzrə xərcləri ödəməkdən borclu imtina etdikdə və ya yayındıqda, tələbkar tərəfindən çəkilmiş xərclərin əvəzinin ödənilməsi barədə iddialar üzrə – tələbkar.

9.1-1. “Mediasiya haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq mediasiya prosesinin nəticəsinə dair barışıq sazişi bağlanmadıqda məhkəməyə müraciət edərkən mediasiya prosesi ilə bağlı xərclərin öz üzərinə düşən hissəsini ödəmiş tərəf və ya həmin Qanunun 36.2-ci maddəsinə uyğun olaraq mediasiya xərclərini ödəmiş tərəf dövlət rüsumunu ödəməkdən azad olunur. Bu Qanunda nəzərdə tutulmuş dövlət rüsumunun məbləği çəkilmiş xərclərdən artıq olduqda, tərəf çəkdiyi xərc həddində dövlət rüsumundan azad edilir.

9.2. məhkəmə aktlarının surəti işdə iştirak edən şəxslərə dövlət rüsumu alınmadan verilir. Məhkəmə aktları təkrarən verildikdə dövlət rüsumu alınır.

9.3. məhkəmədə təkrar verilmiş iddialar üzrə dövlət rüsumu yenidən ümumi qaydada alınır.

9.4. iddiaçı müəyyən olunmuş qaydada dövlət rüsumunu ödəməkdən azad edilmişsə, dövlət rüsumu iddianın təmin edilmiş hissəsinə münasib olaraq cavabdehdən tutularaq dövlət büdcəsinə köçürülür.

V. MƏHKƏMƏYƏQƏDƏR MƏCBURİ İLKİN MEDIASIYA SESSİYASI TƏLƏB OLUNAN İŞLƏR

“Medasiya haqqında” qanuna görə **kommersiya mübahisələri, həmçinin ailə və əmək münasibətlərindən irəli gələn mübahisələr üzrə** məhkəməyə müraciət etməmişdən əvvəl tərəflər ilkin mediasiya sessiyasında iştirak etməlidirlər.⁵

İlkin mediasiya sessiyasını tərəflərin qarşılıqlı razılaşdırdığı mediator və ya mediator təşkilatı aparır.

İlkin mediasiya sessiyası zamanı iddia qaldırmaq istəyən tərəf digər tərəfə mediasiya prosesinin tətbiqi barədə yazılı formada təklif göndərir. Təklif digər tərəfə təqdim edildikdən sonra 10 iş günü ərzində qəbul edilmədikdə və ya tərəflər mediator və ya mediasiya təşkilatı barədə razılığa gəlmədikdə, istənilən tərəf mübahisənin aidiyyəti üzrə aid olduğu məhkəmə ilə eyni şəhər və ya rayonda yerləşən mediasiya təşkilatına müraciət edə bilər. Həmin şəhər və ya rayonda mediasiya təşkilatı olmadıqda isə həmin məhkəmənin yerləşdiyi inzibati ərazi vahidinə ən yaxın şəhər və ya rayonlardan birində yerləşən mediasiya təşkilatına və ya aidiyyəti məhkəməyə müraciət edə bilər.

Qarşılıqlı razılıq olduqda, tərəflər birlikdə, olmadıqda isə tərəflərdən biri müvafiq sənəd formasını dolduraraq, mediatora (qarşılıqlı razılıq olduqda) və ya mediasiya təşkilatına müraciət edir. Mediasiyanın vaxtı müəyyən edildikdən və mediator təyin edildikdən sonra tərəflərə mediator və ya mediasiya təşkilatı tərəfindən ilkin mediasiya sessiyası barədə bildiriş (dəvət) təqdim edilir.

Tərəflər arasında başqa qayda müəyyən edilmədiyi halda, bildiriş (dəvət) tərəflərə ilkin mediasiya sessiyasının keçirilmə tarixindən azı 5 gün əvvəl təqdim edilməlidir. Mediator ilkin mediasiya sessiyası üçün işi və tərəfləri öyrənir, təşkilatı məsələləri həll edir. Təyin edilmiş tarix və vaxtda mediator ilkin mediasiya sessiyasını təşkil edir. tərəflərdən biri

---

⁵ “Medasiya haqqında” qanunun 28-ci maddəsi

ilkin mediasiya sessiyasında iştirak etmədikdə, mediator sessiyada iştirak edən və etməyən tərəfləri qeyd etməklə “İlkin mediasiya sessiyasında iştirak edilməməsi” ilə bağlı arayışı hazırlayaraq, həmin şəxslərə təqdim edir.

Tərəflər ilkin mediasiya sessiyasında iştirakdan sonra tam mediasiya sessiyasında iştirak etmək istəmədikdə, mediator mediasiya prosesinə xitam verir və “İlkin mediasiya sessiyasından sonra prosesin davam etdirilə bilməməsi” ilə bağlı arayışı tərəflərə təqdim edir. Tərəflər tam mediasiya sessiyasında iştirak barədə razılaşıdıqda, onlarla sonra Mediasiyanın tətbiqi barədə müqavilə və (əgər varsa) Xidmət Müqaviləsi, və ya hər iki müqaviləni ehtiva edən qarışıq müqavilə imzalanır.

“Mediasiya haqqında” qanunun 30-cu maddəsində göstərilir ki, “İnzibati icraat haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq, inzibati orqanlar tərəfindən inzibati aktların qəbul edilməsi, icra olunması və ya ləğv edilməsi, yaxud inzibati orqanın digər hərəkət və ya hərəkətsizliyindən irəli gələn mübahisələr (həmin Qanunun 4.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş mübahisələr (o cümlədən “Ərazi quruluşu və inzibati ərazi bölgüsü haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq inzibati ərazi vahidləri arasında ərazi məsələləri ilə bağlı mübahisələr) istisna olmaqla) “Mediasiya haqqında” qanuna uyğun olaraq, mediasiya vasitəsilə həll oluna bilər.

“Mediasiya haqqında” qanunun 27-ci maddəsinə görə isə, əmək münasibətlərindən irəli gələn aşağıdakı mübahisələr fərdi əmək mübahisələri və kollektiv əmək mübahisələri mediasiya vasitəsilə həll oluna bilər

“Mediasiya haqqında” qanunun 26-cı maddəsinə görə ailə münasibətlərindən irəli gələn aşağıdakı mübahisələr bu Qanuna uyğun olaraq mediasiya vasitəsilə həll oluna bilər:

- nikahın davam etdirilməsi şərtləri;
- valideynlik hüquq və vəzifələrinin həyata keçirilməsi qaydası;
- uşağın yaşayış yerinin müəyyən edilməsi;

- uşağın və əmək qabiliyyəti olmayan digər ailə üzvlərinin saxlanması qaydası;
- ailə münasibətlərindən irəli gələn digər mübahisələr.

Nikah müqaviləsinə mediasiyaya dair şərtlər daxil edilə bilər.

Uşağın maraqlarına toxunan ailə münasibətlərindən irəli gələn mübahisələr üzrə mediator müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) rəyini alır.

Əgər ailə münasibətlərindən irəli gələn mübahisələr zamanı uşağın normal böyüməsinə və inkişafına təhlükə yaradan, yaxud onun maraqlarına zərər vura bilən hallar mövcuddursa və ya belə halların yaranma ehtimalı olarsa, mediator bu barədə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqana (quruma) məlumat verməyə borcludur və mediator göstərilən işlər üzrə mediasiya prosesinin həyata keçirilməsindən imtina edə bilər.

Mediasiya üzrə rüsumlar aşağıdakı kimi müəyyən edilib:

Ailə münasibətlərindən irəli gələn mübahisələr üzrə - 50 AZN

Əmək münasibətlərindən irəli gələn mübahisələr üzrə - 50 AZN

İddia qiyməti 500 manatadək olduqda - 20 AZN

İqtisadi mübahisələr üzrə:

İddia qiyməti 500 manatadək olduqda - 20 manat

İddia qiyməti 501 manatdan 1000 manatadək olduqda - 40 manat

İddia qiyməti 1001 manatdan 5000 manatadək olduqda - 60 manat

İddia qiyməti 5001 manatdan 10000 manatadək olduqda - 100 manat

İddia qiyməti 10001 manatdan 50000 manatadək olduqda - 200 manat

İddia qiyməti 50000 manatdan çox olduqda - 400 manat

**VI. İNZİBATİ ORQANLARA VƏ MƏHKƏMƏLƏRƏ
ƏRİZƏ VƏ ŞİKAYƏTLƏRİN
FORMALARI VƏ NÜMUNƏLƏRİ**

Ərizə forması

(Ərizənin verildiyi qurumun adı)

(Ərizəçinin soyadı, adı, atasının adı)

(Ərizəçinin ünvanı və əlaqə telefonu)

Ərizə

(Ərizənin qısa məzmunu)

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq xahiş edirəm:

(Xahişin qısa məzmunu)

Ərizəçinin soyadı, adı, atasının adı və imzası:

“ ___ ” _____ 202__ il.

Əlavə edilir: (zəruri sənədlərin əsli və ya surəti əlavə edə bilər.)

1). ...

2)...

...

Şikayət forması

(Şikayətin verildiyi qurumun adı)

(Şikayətçinin soyadı, adı, atasının adı)

(Şikayətçinin ünvanı və əlaqə telefonu)

Şikayət

(Şikayət edilən faktın, hüquq pozuntusunun qısa məzmunu)

(Pozulduğu güman edilən qanunvericilik normalarına istinad edə bilər)

Yuxarıda göstərilənləri əsas tutaraq xahiş edirəm:

(Xahişin qısa məzmunu)

Şikayətçinin soyadı, adı, atasının adı və imzası:

“ _____ ” _____ 20____ il.

Əlavə edilir: (zəruri sübutlar, sənədlərin əsli və ya surəti əlavə edə bilər.)

1. _____

2. _____

Iddia Ərizəsi nümunəsi

_____ Məhkəməsinə
İddiaçı: _____

Soyadı, adı, atasının adı

Ünvan: _____
(faktiki yaşadığı və qeydiyyatda olduğu ünvan qeyd edilməlidir)

Telefon: _____

Cavabdeh: _____

(Soyadı, adı, atasının adı)

Ünvan: _____
(faktiki yaşadığı və qeydiyyatda olduğu ünvan qeyd edilməlidir)

Telefon: _____

Iddia Ərizəsi

Mən _____ ildən Bakı şəhəri, (ünvan) mənzilin kirayəçisi _____ (soyadı, adı, atasının adı) razılığı ilə göstərilən mənzilə köçərək onunla birgə yaşamışam. _____ illərdə mənzilin kirayəçisi ilə birgə yaşamaqla ümumi təsərrüfat aparmışam. _____ il _____ tarixdə _____ (soyadı, adı, atasının adı) vəfat etmişdir. Onun ölümündən sonra həmin mənzildə ailə üzvlərimlə birlikdə yaşayıram. İcarə müqaviləsindən irəli gələn vəzifələri yerinə yetirirəm. Mənzillə bağlı icarə müqaviləsinin bağlanması üçün cavabdehə müraciət etsəm də heç bir nəticə olmamışdır. Artıq on ildən artıq müddətdir ki, mübahisəli mənzildə qeydiyyatızsız yaşayıram.

Azərbaycan Respublikasının Mənzil Məcəlləsinin 53-cü maddəsinə uyğun olaraq icarədar ilə birgə yaşayan ailə üzvləri onunla bərabər yaşayış sahəsini icarə müqaviləsindən irəli gələn bütün hüquqlara malikdirlər və bütün vəzifələri yerinə yetirməlidirlər. İcarədarın ailə üzvləri, icarədarın arvadı (əri), onların uşaqları və valideynləri hesab olunur. İcarədarla birlikdə yaşayıb onunla ümumi təsərrüfat aparən digər şəxslər də icarədarın ailə üzvləri hesab oluna bilərlər.

Hesab edirəm ki, mən _____ ildən _____ (soyadı, adı, atasının adı) razılığı ilə göstərilən ünvandakı mənzilə köçməklə və onunla birlikdə yaşayıb ümumi təsərrüfat aparmaqla bu yaşayış sahəsindən istifadə etmək hüququnu əldə etmişəm.

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq,

Xahiş edirəm:

Mənim Bakı şəhəri, _____ ünvanıdakı mənzildən istifadə hüququmun tanınması və mənimlə icarə müqaviləsinin bağlanması barədə qətnamə çıxararsınız.

Qoşma:

1. İddia ərizəsinin surəti.
2. Yaşayış yeri haqqında arayış
3. Digər müvafiq sənədlər
4. Dövlət rüsumunun ödənilməsinə dair qəbz

İmza: _____ (Soyadı, adı, atasının adı)

Bakı İnzibati Məhkəməsinə

İddiaçı: Məhəmmədov Hüseyn Əli oğlu
Ünvan: Bakı şəhəri, H.Əliyev küçəsi, ev 1, mənzil 2

Cavabdeh: Bakı şəhəri Nəsimi Rayonu İcra və Probasiya Şöbəsi
Ünvan: Bakı şəhəri, A.Məhərrəmov küçəsi, 15

İddia ərizəsi
(inzibati aktın ləğv olunmasına dair)

Bakı şəhəri Nəsimi Rayonu İcra və Probasiya Şöbəsinin 121212/15 N^o-li iş üzrə 21 dekabr 2015-ci il tarixli Qərarı (“Qərar”) ilə mənim 300 manat olan əmək haqqımdan 180 manat tutulur. Bunu aşağıdakı səbəblərdən əsassız hesab edirəm.

“İcra haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 65-ci maddəsinə əsasən borclunun gəlirindən tutmaların məbləği 50 faizdən çox ola bilməz. Qərar yalnız bu müddəa rəhbər tutularaq qəbul edilmişdir. Halbuki, borclunun gəlirinin hər hansı hissəsi (o cümlədən, yarısı) yalnız o şərtlə tutula bilər ki, vətəndaşın yaşayış minimumu toxunulmaz qalsın. Bu, ən azı “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanununun 8.0.9-cu maddəsində təsbit edilmiş “ictimai münasibətlərin hüquqi tənzimlənməsinin sistemliliyi və kompleksliyi” prinsipindən irəli gəlir.

Belə ki, “Yaşayış minimumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 2-ci maddəsinə əsasən yaşayış minimumundan, o cümlədən, “fiziki şəxslərin gəlirlərinin vergiyə və icbari ödənişlərə cəlb edilməyən həddinin əsaslandırılması” məqsədi üçün istifadə olunur. Hər hansı ödəniş könüllü, yaxud icbari ola bilər. Məhkəmə qərarı və ya icra məmurunun qərarı ilə vətəndaşdan tutulan hər hansı ödəniş təbii ki, icbaridir. Buna görə də yaşayış minimumu borclunun gəlirinin sözügedən icbari ödənişə cəlb edilməyən həddinin əsaslandırılmasında

istifadə edilməlidir. Həmin hədd təbii ki, borclunun və himayəsində olan şəxslərin yaşayış minimumundan ibarətdir.

Fərqli yanaşma nəinki ədalətsiz və qeyri-humanist, həmçinin absurd olardı. Belə ki, “İcra haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 75-ci maddəsinə əsasən borcludan tutulmuş pul məbləği icra sənədləri üzrə bütün tələblərin təmin edilməsi üçün yetərli olmadıqda, həmin maddə ilə müəyyən olunmuş növbəlilik qaydasında tələbkarlar arasında bölüşdürülür. Hər sonrakı növbədən olan tələblər əvvəlki növbədən olan tələblər tam ödənildikdən sonra təmin edilir. Məsələn, aliment birinci növbəyə, bank krediti isə sonuncu beşinci növbəyə aiddir. Beləliklə, aliment tutulmadan kredit üzrə borc tutula bilməz. Bu isə o deməkdir ki (yaşayış minimumunun toxunulmazlığını qəbul etməsək), borclu boşananadək gəliri ilk növbədə kreditin ödənilməsinə yönəldilir və yalnız bundan sonra qalan hissəsi övladlarına çatır; boşandıqdan sonra isə gəliri ilk növbədə övladlarına çatır və yalnız qalan hissəsi kreditin ödənilməsinə yönəldilir. Başqa sözlə, belə çıxır ki, sanki qanun vətəndaşı gəlirinin övladına sərf edilməsi üçün boşanmağa təhrik edir. Əlbəttə, qanun belə mənəviyatsız ola bilməz. Bizim qanunlarımız ədalətli və humanistdir!

Nəhayət, ən başlıcası odur ki, fərqli yanaşma Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına ziddir. Belə ki, Konstitusiyamızın 12-ci maddəsinin I hissəsində deyilir: “İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi dövlətin ali məqsədidir”. Yaşayış minimumu təmin edilməyən vətəndaşın nəinki layiqli, ümumiyyətlə, hər hansı həyat səviyyəsindən danışmaq olmaz. Belə ki, “Yaşayış minimumu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 1-ci maddəsinə əsasən yaşayış minimumu ilk növbədə minimum istehlak səbətini, yəni “insanın sağlamlığının və həyat fəaliyyətinin minimum səviyyəsi üçün zəruri olan ərzaq, qeyri-ərzaq malları və xidmətlərin elmi normalar əsasında müəyyən edilmiş toplusu”nu ehtiva edir. Deməli, minimum istehlak səbəti təmin olunmayan insanın həyatından və sağlamlığından söhbət belə gedə bilməz. Konstitusiyamıza əsasən isə hər kəsin yaşamaq (27-ci maddə) və sağlamlığının qorunması (41-ci maddə) hüququ vardır.

Beləliklə, hər kəsin gəliri özünün və himayəsində olan şəxslərin yaşayış minimumu həddində toxunulmazdır.

Mənim himayəmdə yetkinlik yaşına çatmamış 3 övladım və həyat yoldaşım var. “Azərbaycan Respublikasında 2016-cı il üçün yaşayış minimumu haqqında” Qanuna əsasən 2016-cı il üçün yaşayış minimumu ölkə üzrə əmək qabiliyyətli əhali üçün 146 manat, uşaqlar üçün isə 117 manat məbləğində müəyyən edilmişdir. Beləliklə, himayəmdə olan şəxslərlə birlikdə yaşayış minimumumuz 643 manatdır. Buna görə də gəlirim yalnız həmin məbləğdən artıq hissəsi tutula bilər. Buna görə də Qərar ləğv edilməlidir.

Göstərilənləri nəzərə alaraq və Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 32-ci maddəsini rəhbər tutaraq,

Xahiş edirəm:

Bakı şəhəri Nəsimi Rayonu İcra və Probasiya Şöbəsinin 121212/15 №-li iş üzrə 21 dekabr 2015-ci il tarixli Qərarı ləğv edilsin.

Əlavə olunan sənədlərin siyahısı:

1. İddia ərizəsinin 1 nüsxəsi – 2 vərəq;
2. Bakı şəhəri Nəsimi Rayonu İcra və Probasiya Şöbəsinin 121212/15 №-li iş üzrə 21 dekabr 2015-ci il tarixli Qərarının surəti – 1 vərəq;
3. İddiaçı Məhəmmədov Hüseyn Əli oğlunun şəxsiyyət vəsiqəsinin surəti – 1 vərəq.

İmza:

Məhəmmədov Hüseyn Əli oğlu

Apellyasiya şikayətinin forması

_____

(şikayətin verildiyi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin kollegiyasının adı)

APELLYASIYA ŞİKAYƏTİ

1. Apellyasiya şikayəti verən şəxs

1.1. Ad (fiziki və ya hüquqi şəxs): _____

1.2. Soyad (fiziki şəxs): _____

1.3. Ata adı (fiziki şəxs): _____

1.4. Şəxsiyyət vəsiqəsinin seriyası, nömrəsi və fərdi identifikasiya nömrəsi (FİN) (fiziki şəxs): _____

VÖEN (hüquqi şəxs və ya fərdi sahibkar statusuna malik fiziki şəxs): _____

1.5. Ünvan (yaşayış yeri və ya olduğu yer (həm faktiki, həm də rəsmi qeydə alındığı ünvanı), yazışmaların aparılmasının istənildiyi digər ünvan)

1.6. Elektron poçt ünvanı: _____

1.7. Mobil telefon nömrəsi (və ya nömrələri): _____

1.8. Apellyasiya şikayəti verən şəxs işdə prosessual vəziyyəti

2. Apellyasiya şikayəti verən şəxsin vəkili

2.1. Ad: _____

2.2. Soyad: _____

2.3. Ata adı: _____

2.4. Ünvan (yaşayış yeri və ya olduğu yer (həm faktiki, həm də rəsmi qeydə alındığı ünvanı), yazışmaların aparılmasının istənildiyi digər ünvan)

2.5. Elektron poçt ünvanı: _____

2.6. Mobil telefon nömrəsi (və ya nömrələri): _____

2.7. Fəaliyyət forması:

2.7.1. Fərdi qaydada

2.7.2. Vəkillik qurumu tərkibində

Vəkillik qurumunun adı _____

2.8. Orderin nömrəsi və tarixi _____

3. Apellyasiya şikayəti verən şəxsin qanuni nümayəndəsi və ya nümayəndəsi

3.1. Ad: _____

3.2. Soyad: _____

3.3. Ata adı: _____

3.4. Ünvan (yaşayış yeri və ya olduğu yer (həm faktiki, həm də rəsmi qeydə alındığı ünvanı), yazışmaların aparılmasının istənilədiyi digər ünvan)

3.5. Elektron poçt ünvanı: _____

3.6. Mobil telefon nömrəsi (və ya nömrələri): _____

3.7. Etibarnamə (və ya səlahiyyəti təsdiq edən digər sənəd):

3.8. Etibarnamənin nömrəsi _____

3.9. Kim tərəfindən təsdiq edilmişdir: _____

3.10. Verilmə tarixi: _____

3.11. Qüvvədə olma müddəti: _____

4. Barəsində şikayət olunan məhkəmə qətnaməsi və ya qərarı haqqında məlumat

4.1. Qətnaməni və ya qərarı qəbul etmiş birinci instansiyası məhkəməsinin adı _____

4.2. Qətnamə və ya qərarın tarixi və nömrəsi _____

4.3. Şikayət olunan qətnamə və ya qərarın alınma tarixi: _____

4.4. Mübahisənin predmeti _____

5. İşin halları

Bu hissədə apellyasiya şikayəti verən şəxs işin faktiki halları ilə bağlı mövqeyini aydın ifadə etməli, işin materiallarına istinad edilməklə məhkəmələr tərəfindən müəyyən edilmiş hansı halları qəbul etdiyini, hansı halları isə qəbul etməyərək mübahisələndirdiyini dəqiq göstərməli, eləcə də mübahisənin düzgün həlli üçün əhəmiyyətli hesab etdiyi digər hansı faktiki halların məhkəmələr tərəfindən araşdırılmadığını dəqiq bildirməlidir. İşin halları ilə bağlı mövqə

mübahisənin predmetinə aidiyyəti nəzərə alınmaqla, yığcam şəkildə, xronoloji ardıcılıqla, sadə və anlaşıqlı formada təqdim edilməlidir.

6. Maddi hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq edilməməsinə dair dəlillər

Bu hissədə şikayət olunan qətnamə və ya qərardad çıxarılmış və ya düzgün tətbiq edilmədiyi iddia edilən hər bir maddi hüquq norması sıralanmaqla göstərilməlidir. Göstərilmiş hər bir normanın qarşısında düzgün tətbiq edilməməsinin nədən ibarət olduğuna dair mövqeni aydın şəkildə ifadə edən izah verilməlidir.

Sıra: N°

Maddi hüquq norması.

Maddi hüquq normasının pozulmasına və ya düzgün tətbiq edilməməsinə dair mövqe (dəlillər)

7. Prosessual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq edilməməsinə dair dəlillər

Bu hissədə şikayət edilən qətnamə və ya qərardad çıxarılmış və ya düzgün tətbiq edilmədiyi iddia olunan hər bir prosessual hüquq norması sıralanmaqla göstərilməlidir. Göstərilmiş hər bir normanın qarşısında düzgün tətbiq edilməməsinin nədən ibarət olduğuna dair mövqeni aydın şəkildə ifadə edən izah verilməlidir.

Sıra N°

Prosessual hüquq norması

Prosessual hüquq normasının pozulmasına və ya düzgün tətbiq edilməməsinə dair mövqe (dəlillər)

8. Məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün mühüm əhəmiyyəti olan bütün faktiki halların aydınlaşdırılmamasına dair dəlillər

(Bu hissədə məhkəmənin hansı faktiki halları aydınlaşdırmadığı dəqiq göstərilməli və hər birinin qarşısında bu halın məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün mühüm əhəmiyyətinin nədən ibarət olduğuna aydın şəkildə izah verilməlidir.)

9. Birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən müəyyən edilmiş, iş üçün əhəmiyyəti olan halların sübut edilməməsinə dair dəlillər

(Bu hissədə məhkəmə tərəfindən müəyyən edilmiş, iş üçün əhəmiyyəti olan hansı halların sübut edilməməsi dəqiq göstərilməli və hər birinin qarşısında bunun nədə ifadə olunmasına (qanunla göstərilən sübutlarla təsdiq edilməməsi və ya qeyri-mötəbər, ziddiyyətli, aid olmayan sübutlarla təsdiq edilməsi) aydın şəkildə izah verilməlidir.)

10. Birinci instansiya məhkəməsinin qətnamədə göstərilmiş nəticələrinin işin hallarına uyğun gəlməməsinə dair dəlillər

Bu hissədə məhkəmənin müəyyən edilmiş faktlardan tərəflərin qarşılıqlı münasibətləri üzrə səhv nəticəyə gəlməsi ilə bağlı hallar göstərilməli və bunun nədən ibarət olduğuna aydın şəkildə izah verilməlidir.

11. Birinci instansiya məhkəməsinə təqdim edilməmiş yeni sübutlar və onların təqdim edilməsinin əsaslandırılmasına dair dəlillər

Bu hissədə birinci instansiya məhkəməsinə təqdim edilməmiş yeni sübutlar göstərilir. Həmin sübutların birinci instansiya məhkəməsinə təqdim edilməsinin şikayət verən şəxsdən asılı olmayan səbəblərə görə mümkün olmadığını əsaslandıran dəlillər qeyd edilməlidir.

12. Apellyasiya şikayəti verən şəxsin tələbi

Bu hissədə apellyasiya şikayəti verən şəxs özünün tələblərini aydın göstərməli, yəni, məhkəmə aktının tam və ya qismən ləğv edilməsinə və yaxud dəyişdirilməsinə və mübahisənin həlli ilə bağlı nə barədə qərarın qəbul edilməsinə dair tələblərini dəqiq bildirməlidir.

13. Apellyasiya şikayətinə əlavə edilmiş sənədlər

Dövlət rüsumunun ödənilməsinə təsdiq edən sənəd, order, etibarnamə, vəsatətlər və s.

14. İmza və tarix:

Kassasiya şikayətinin forması

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin

_____
(şikayətin verildiyi kollegiyanın adı)

_____
(Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin ünvanı)

KASSASIYA ŞİKAYƏTİ

1. Kassasiya şikayəti verən şəxs

1.1. Ad (fiziki və ya hüquqi şəxsin): _____

1.2. Soyad (fiziki şəxsin): _____

1.3. Ata adı (fiziki şəxsin): _____

1.4. Şəxsiyyət vəsiqəsinin seriyası, nömrəsi və fərdi identifikasiya nömrəsi (FİN) (fiziki şəxsin): _____

VÖEN (hüquqi şəxsin və ya fərdi sahibkar statusuna malik fiziki şəxsin):

_____
1.5. Ünvan (yaşayış yeri və ya olduğu yer (həm faktiki, həm də rəsmi qeydə alındığı ünvanı), yazışmaların aparılmasının istənildiyi digər ünvan)

_____
1.6. Elektron poçt ünvanı: _____

1.7. Mobil telefon nömrəsi (və ya nömrələri): _____

1.8. Kassasiya şikayəti verən şəxsin işdə prosessual vəziyyəti

2. Kassasiya şikayəti verən şəxsin vəkili

2.1. Ad: _____

2.2. Soyad: _____

2.3. Ata adı: _____

2.4. Ünvan (yaşayış yeri və ya olduğu yer (həm faktiki, həm də rəsmi qeydə alındığı ünvanı), yazışmaların aparılmasının istənildiy digər ünvan)

2.5. Elektron poçt ünvanı: _____

2.6. Mobil telefon nömrəsi (və ya nömrələri): _____

2.7. Fəaliyyət forması:

2.7.1. Fərdi qaydada

2.7.2. Vəkillik qurumu tərkibində

Vəkillik qurumunun adı _____

2.8. Orderin nömrəsi və tarixi _____

3. Kassasiya şikayəti verən şəxsin qanuni nümayəndəsi və ya nümayəndəsi

3.1. Ad: _____

3.2. Soyad: _____

3.3. Ata adı: _____

3.4. Ünvan (yaşayış yeri və ya olduğu yer (həm faktiki, həm də rəsmi qeydə alındığı ünvanı), yazışmaların aparılmasının istənildiy digər ünvan)

3.5. Elektron poçt ünvanı: _____

3.6. Mobil telefon nömrəsi (və ya nömrələri): _____

3.7. Etibarnamə (və ya səlahiyyəti təsdiq edən digər sənəd):

3.7.1. Etibarnamənin nömrəsi _____

3.7.2. Kim tərəfindən təsdiq edilmişdir: _____

3.7.3. Verilmə tarixi: _____

3.7.4. Qüvvədə olma müddəti: _____

4. Barəsində şikayət verilən məhkəmə qətnaməsi və ya qərarı haqqında məlumat

4.1. Qətnaməni və ya qərarı qəbul etmiş məhkəmənin adı

4.2. Qətnamə və ya qərarın tarixi və nömrəsi _____

Qətnamə

Qərar

4.3. Şikayət olunan qətnamə və ya qərardadın alınma tarixi:

4.4. Mübahisənin predmeti _____

5. Maddi hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq edilməməsinə dair dəlillər

Bu hissədə şikayət olunan qətnamə və ya qərardad çıxarılmış pozulduğu və ya düzgün tətbiq edilmədiyini iddia olunan hər bir maddi hüquq norması sıralanmaqla göstərilməlidir. Göstərilmiş hər bir normanın qarşısında pozuntunun və ya düzgün tətbiq edilməməsinin nədən ibarət olduğuna və bu halların nə ilə nəticələndiyinə dair mövqeni aydın şəkildə ifadə edən izah verilməlidir.

Sıra №

Maddi hüquq norması

Maddi hüquq normasının pozulmasına və ya düzgün tətbiq edilməməsinə dair mövqe (dəlillər)

6. Prosesual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq edilməməsinə dair dəlillər

Bu hissədə şikayət edilən qətnamə və ya qərardad çıxarılmış pozulduğu və ya düzgün tətbiq edilmədiyini iddia olunan hər bir prosesual hüquq norması sıralanmaqla göstərilməlidir. Göstərilmiş hər bir normanın qarşısında pozuntunun və ya düzgün tətbiq edilməməsinin nədən ibarət olduğuna və bu halların nə ilə nəticələndiyinə dair mövqeni aydın şəkildə ifadə edən müvafiq izah verilməlidir.

Sıra №

Prosesual hüquq norması Prosesual hüquq normasının pozuntusuna və ya düzgün tətbiq edilməməsinə dair mövqe (dəlillər)

7. Məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin pozulmasına dair dəlillər

Sıra №

Məhkəmə aktı izah

8. Digər məsələlər

Kassasiya şikayəti verən şəxsin məhkəmənin nəzərinə çatdırmaq istədiyi digər hüquqi məsələlər.

9. Kassasiya şikayəti verən şəxsin tələbi

(Bu hissədə kassasiya şikayəti verən şəxs özünün tələblərini aydın göstərməli, yəni, məhkəmə aktının tam və ya qismən ləğv edilməsinə, eləcə də iş üzrə yeni qərar çıxarılmasına və ya işin təkrar apellyasiya baxışına göndərilməsinə dair tələblərini dəqiq bildirməlidir.)

10. Kassasiya şikayətinə əlavə edilmiş sənədlər

Dövlət rüsumunun ödənilməsinə təsdiq edən sənəd, order, etibarnamə, vəsatətlər və s.

11. İmza və tarix

11.1. Kassasiya şikayəti verən şəxsin və ya onun nümayəndəsinin imzası. Şikayət hüquqi şəxs tərəfindən verildikdə onu imzalamaq hüququ olan şəxs tərəfindən imzalanmalı və möhürlə təsdiq olunmalıdır.

11.2. Vəkilin imzası

11.3. Tarix.

QEYD:

QEYD:

Layihə çərçivəsində pulsuz hüquqi yardım xidmətinə müraciət etmək üçün aşağıdakı siyahıda qeyd olunan Qadın Resurs Mərkəzlərinə müraciət edə bilərsiniz:

Rayon	Ünvan	Əlaqə nömrəsi	E-mail
Ağcabədi QRM	Ağcabədi rayonu, H.Əliyev pr., Statistika İdarəsi, 1-ci mərtəbə	(051) 532 21 56	agjabadiqrm@gmail.com
Bakı QRM	Bakı şəh., Şüvəlan qəs., Almas İdrım küç. 53a	(051) 205 99 49	khazarqrm@gmail.com
Bərdə QRM	Bərdə ray., Heydər Əliyev pr 99, İcra Hakimiyyətinin köhnə qonaq evi	(050) 973 95 17	bardaqrm@gmail.com
Biləsuvar QRM	Biləsuvar şəhəri, Mübariz İbrahimov küç. 213	(051) 205 99 46	bilasuvargrm@gmail.com
Füzuli QRM	Füzuli-Horadiz qəsəbəsi	(050) 969 56 66	fuzuliqrm@gmail.com
Xaçmaz QRM	Xaçmaz şəhəri, Nəriman Nərimanov küç. 72A, Heydər Əliyev parkı	(051) 205 99 63	khachmazqrm@gmail.com
Qusar QRM	Qusar şəh., Mirzə Vəliyev küç., Heydər Əliyev Mərkəzi	(051) 205 99 58	qusarqrm@gmail.com
Masallı QRM	Masallı ray., Qarabağ küç. 17	(051) 205 99 52	masalliqrm@gmail.com
Neftçala QRM	Neftçala şəhəri, Heydər Əliyev pr. 34	(051) 205 99 55	neftchalaqrm@gmail.com
Sabirabad QRM	Sabirabad şəhəri, İlham İsgəndərov küç. 9	(051) 205 99 43	sabirabadqrm@gmail.com
Salyan QRM	Salyan şəhəri, Təbriz Xəlilbəyli küç. 136	(051) 205 99 61	salyan.qrm@gmail.com
Sumqayıt QRM	Sumqayıt şəhər, 5-ci mkrn., Gənclər Evi, 2-ci mərtəbə	(051) 230 44 48	sumqayitqrm@gmail.com
Tərtər QRM	Tərtər ray., Heydər Əliyev pr. Gənclər Mərkəzi, 1-ci mərtəbə	(050) 368 11 28	terterqrm@gmail.com
Zaqatala QRM	Zaqatala ray., Car küç. 1	(051) 205 99 40	zaqatalaqrm@gmail.com

Sizə xidmət edəcək hüquqşünasın əlaqə vasitələri: